

5.8.2022

Työ- ja elinkeinoministeriö

Luonnos valtioneuvoston huoltovarmuusselonteoksi

Diaarinumero VN/25323/2021

Taustaa

Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut valtioneuvoston ensimmäistä huoltovarmuusselontekoa eduskunnalle ja pyytää lausuntoja selonteon luonnoksesta.

Luonnoksessa huoltovarmuusselonteoksi määritellään keskeiset linjaukset huoltovarmuuden kehittämiseksi vuoteen 2030 asti. Selonteon tavoitteena on määritellä huoltovarmuuden toimivuuden kannalta keskeiset strategiset linjaukset parlamentaarisen valmistelun kautta. Selonteossa kuvataan huoltovarmuuden toimintaympäristöä Suomessa ja kansainvälisessä kontekstissa sekä arvioidaan huoltovarmuuden kehittämistarpeita nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Luonnoksen sisältämiä keskeisiä toimenpidekokonaisuuksia ovat muun muassa huoltovarmuusrahaston kantokyvyn mitoittaminen tavoitteiden ja tarpeiden mukaan ja muiden huoltovarmuutta ylläpitävien resurssien riittävyden turvaaminen sekä huoltovarmuuden sääntely- ja muun ohjausjärjestelmän ajantasaisuuden ajantasaistaminen.

Lausunto

Kemijoki Oy pitää kannatettavana valtioneuvoston huoltovarmuusselonteon laatimista ja tarvetta arvioida Suomen varautumisen kokonaistason riittävyttä muuttuneessa toimintaympäristössä.

Vesivoima on Suomessa ratkaisevan tärkeä sähkön tuotannon muoto ja Kemijoki Oy on Suomen suurin vesivoiman tuottaja. Energiateollisuus ry:n mukaan vuonna 2021 vesivoimalla tuotettiin sähköä 15,5 TWh ja vesivoiman osuus kotimaisesta sähkön tuotannosta oli 22,5 %. Kemijoki Oy:n omistamien voimalaitosten osuus tästä oli noin kolmannes. Uusiutuville energianlähteillä tuotetusta sähköstä vesivoiman osuus vuonna 41,7 %.

Vesivoiman ja Kemijoki Oy:n voimalaitosten merkitys sähköjärjestelmän toiminnalle välttämättömän säädön kannalta on vielä suurempi. Vesivoimalla on poikkeuksellisen laaja käyttöominaisuus ja vesivoima vastaa yli 80 %:n osuudella Suomen säätövoiman tuotannosta. Tästä yhtiön omistamien voimalaitosten osuus on hyvän säädettävyytensä ja lupaehtojensa ansiosta yli kolmannes. Kemijoki Oy:n vesivarastojen, säännösteltyjen järvien Lokka, Porttipahta, Kemijärvi ja Olkkajärvi, yhteenlaskettu energiasisältö on 1,5 TWh. Nämä "akut" ovat käytettävissä silloin, kun sähköä tarvitaan.

5.8.2022

Kantaverkkoyhtiö Fingrid hankkii markkinoilta sähköjärjestelmän taajuuden ylläpitoon reservituotteita, joiden aktivointinopeus vaihtelee 1 sekunnin ja 15 minuutin välillä. Kemijoki Oy kehittää osaltaan parhaillaan superkondensaattoritekniikkaan perustuvaa sähkövarastoa. Sen avulla vesivoima kykenee tuottamaan kaikkia edellä mainittuja reservilajeja ja siten tukemaan sähköverkon vakautta sähkön kulutuksen ja tuotannon muutoksissa kaikissa mahdollisissa tilanteissa.

Luonnoksessa huoltovarmuusselonteoksi on ansiokkaasti käsitelty energihuollon toimialan varautumista ja sektorin huoltovarmuustoimintaan liittyviä kehittämistarpeita. Kemijoki Oy toteaa, että vesivoiman ratkaisevan tärkeä rooli Suomen energiahuoltovarmuuden turvaamisessa tulisi nimenomaisesti huomioida selonteossa. Vesivoima on kotimainen, päästötön, hajautettu ja luotettava sähköntuotantomuoto, jonka säätöominaisuudet ovat ainutlaatuiset. Säättökykyinen ja ennustettava vesivoima on edellytys sille, että sähköjärjestelmään voidaan integroida merkittävästi vaihtelevaa uusiutuvaa sähköntuotantoa.

Kotimaisen vesivoiman merkitys on entisestään lisääntynyt nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa, jossa energian toimitus- ja huoltovarmuuden merkitys on erityisen korostunut. Tulevan syksyn ja talven ajaksi on ennustettu poikkeuksellisen korkeita sähkön hintoja sekä jopa sähköpulaa ja sähkön säännöstelyä. Tällaisessa tilanteessa luotettava ja kotimainen sähköntuotanto on erittäin tärkeää. Luonnoksen mukaan siirtyminen päästöttömiin energialähteisiin aiheuttaa huoltovarmuushaasteita. Vesivoima on osaltaan ratkaisu tähänkin kysymykseen.

Vesivoiman tärkeys sekä Suomen sähköjärjestelmälle että toimitus- ja huoltovarmuudelle on tunnistettu esimerkiksi valtioneuvoston selontekona 30.6.2022 eduskunnalle annetussa ilmasto- ja energiastrategiassa, jonka mukaan "Säättökykyisellä ja hyvin ennustettavalla vesivoimalla on suuri merkitys Suomen sähköjärjestelmässä. Vesivoiman toimintaedellytyksistä huolehditaan toimitus- ja huoltovarmuuden varmistamiseksi". Myös huoltovarmuuden tavoitteista annetussa valtioneuvoston päätöksessä (1048/2018) tunnistetaan vesivoiman suuri merkitys osana energia-alan varautumista. Päätöksessä todetaan, että "Säättökykyisellä ja hyvin ennustettavalla vesivoimalla on suuri merkitys Suomen sähköjärjestelmässä. Säättövoiman tarpeellisuus korostuu entisestään tulevaisuudessa, kun sääriippuvaisten energiamuotojen käyttö lisääntyy ilmastomuutosta torjuttaessa".

Kemijoki Oy on aiemmin antamissaan lausunnoissa ottanut useasti kantaa vesivoimatuotannon toimintaedellytysten turvaamiseksi liittyen mm. lupamenettelyiden nopeuttamiseen, luonnonsuojelulain muuttamiseen sekä vesienhoitosuunnitelmien laadintaan. Lupa-asioiden ennakoitavuus tulisi olla nykyistä parempi ja menettelyt sujuvampia. Toisaalta vesivoimantuotannon nykyisiä pysyvyyssuojaa nauttivia lainvoimaisia toimintaedellytyksiä tai sen säättökykyä rajoittavaa sääntelyä pitää välttää, jotta energian toimitus- ja huoltovarmuutta voidaan ylläpitää.

5.8.2022

Huoltovarmuuskeskus on vuosien 2022-2027 vesienhoitosuunnitelmiin ja toimenpideohjelmiin liittyvässä 23.4.2021 päivätyssä lausunnossaan todennut, että hyvin vakavissa voimajärjestelmän häiriöissä maamme koko sähköverkko voi mennä jännitteettömäksi. Verkon saattaminen täyteen toimintaan tällaisessa tilanteessa on äärimmäisen vaikeaa. Säädetävällä vesivoimalla on keskeinen rooli sähköverkon toiminnan palauttamisessa normaalitilaan.

Kuten luonnoksessa huoltovarmuusselonteoksi todetaan, ”Energiahuollon varautuminen perustuu samoihin toimiin, joilla varmistetaan normaaliolojen energiahuolto”. Vesivoima on pitkään käytössä ollut ja luotettava ratkaisu kotimaan energiahuollon tarpeisiin ja se tuo myös tulevaisuudessa vakautta epävarmassa toimintaympäristössä. Vesivoiman tuotantokapasiteetin lisäyksillä olisi edelleen mahdollista parantaa energia-alan huoltovarmuutta Suomessa.

Vesivoima on olennainen osa ilmaston muutoksen vastaisissa toimissa ja asetettujen ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Se huomioi toiminnassaan luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavat tekijät, koska sen vaikutukset ympäristöön ja yhteiskuntaan tunnetaan pitkän käyttö- ja tutkimushistorian ansiosta. Vesivoimatoimijat ovat esimerkiksi laajasti ja pitkäjänteisesti pyrkineet ratkaisemaan monimutkaisen haasteen, joka liittyy vaelluskalojen elinympäristöön.

5.8.2022

Esitys lisäyksistä huoltovarmuusselontekoon

Kemijoki Oy viittaa kaikkeen edellä lausumaansa ja esittää huoltovarmuusselonteon luonnoksen kohtaan 3.2 Ilmastonmuutos (s.9-10) lisättäväksi seuraavasti kuuluvan tekstin:

”Vesivoima on myös tulevaisuudessa tärkein tapa tuottaa sähköjärjestelmän toiminnan kannalta välttämätöntä joustoa. Kotimaisen säätökykyisen vesivoiman tuotannon toimintaedellytykset tulee turvata ja näitä tulee pyrkiä vahvistamaan energian toimitus- ja huoltovarmuuden varmistamiseksi. Säättövoiman tarpeellisuus korostuu entisestään tulevaisuudessa, kun sääriippuvaisten energiamuotojen käyttö lisääntyy ilmastonmuutosta torjuttaessa.”

Kemijoki Oy esittää edelleen huoltovarmuusselonteon luonnoksen kohtaan 5.1.5 Sektorikohtaisen varautumisen lähtökohtia / Energiahuolto (s.21-22) lisättäväksi seuraavasti kuuluvan tekstin:

”Polttoaineita koskevan aineellisen varautumisen lisäksi tulee turvata kotimaisen säätökykyisen vesivoiman tuotannon toimintaedellytykset ja pyrkiä vahvistamaan näitä energian toimitus- ja huoltovarmuuden varmistamiseksi”.

Helsingissä 5.8.2022

Tuomas Timonen